

AUTORITUND

ARVO
PÄRT
PÜHAKUD

27.02 KELL 17
TALLINNA JAANI KIRIK

2022

Arvo Pärt (1935)

Silouan's Song (1991)

keelpilliiorkestrile

Veni creator (2006/2009)

segakoorile ja keelpilliiorkestrile

L'abbé Agathon (2004/2008)

sopranile, aldile, naiskoorile ja keelpilliiorkestrile

Seade Tõnu Kõrvits

O Holy Father Nicholas (2021)

segakoorile *a cappella*

Esiettekanne Eestis

Alleluia-Tropus (2008/2010)

segakoorile ja keelpilliiorkestrile

Adam's Lament (2010)

segakoorile ja keelpilliiorkestrile

Eesti Filharmoonia Kammerkoor

Tallinna Kammerorkester

Maria Listra (sopran)

Dirigent Tõnu Kaljuste

ARVO PÄRT

FOTO: BIRGIT PÜVE

Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester, Tõnu Kaljuste ja Arvo Pärt on nimed, mis on aastakümnete pikkuse koostöö ning paljude suurepärase kontsertide ja heliplaatide kaudu kuulaja teadvuses väga tugevalt kokku kasvanud. 1993. aastal asutatud TKO puhul võib öelda, et nad on Pärdi muusikat esitanud oma sünnihetkest alatest, õigupoolest isegi varem, sest sama nime all tegutsedes anti Kaljuste dirigeerimisel juba 1992. aastal terve kontserdisari Pärdi ja Bachi muusikaga.

Lõppenud aastal 40. tegevusaastat tähistanud EFK pidi aga oma koostöö algust Arvo Pärdiga mõnevõrra ootama. Kammerkoori asutamine 1981. aastal ja esimesed hooajad langesid aega, mil Pärdi looming siinmail kõlada ei võinud. Pärast 1980. aasta jaanuari, kui helilooja perekond oli sunnitud Eestist emigreeruma, kadus tema muusika nii kontserdisaalidest kui ka tele- ja radioeetrist. Samal ajal toimus Pärdi muusika jõuline läbimurre läänes: ilmusid esimesed autoriplaadid firmalt ECM ning *tintinnabuli*-muusika kuulajaskond kasvas tohutult. EFK repertuaari jõudis Pärdi looming 1980ndate lõpul, esmalt Andres Mustoneni ja Paul Hillieri juhatusel, alates 1990. aastast peamiselt Tõnu Kaljuste käe all.

Tõeline Pärdi muusika plahvatus toimus siinses muusikaelus 1991. ja 1992. aastal, kui Kaljuste, EFK ja TKO esituses said Eesti esiettekande järgemööda kõik helilooja uuemad ja olulisemad teosed, sealhulgas suurvormid „Miserere“ ja „Berliini missa“, samuti „Te Deumi“ uusversioon. Juba mainitud kontserdisarja „Bach ja Pärt“ raames anti kontserte Tallinnas, Tartus ja Helsingis. 1993. aastal salvestati esimene ühine Pärdi autoriplaat „Te Deum“ (ECM), millele sai osaks erakordne rahvusvaheline edu ning kriitikute tunnustus. CD püsis kuid plaadimüügi edetabelite tipus ning pälvis mitmeid olulisi auhindu, sealhulgas Grammy nominatsiooni. See on tänaseni EFK ja TKO koostöö üks ilusamaid ja olulisemaid teetähiseid.

Edasine, nagu öeldakse, on juba ajalugu. Praeguseks kuuluvad EFK ja TKO diskograafiasse paljude Pärdi teoste esmasalvestised. Ühiste heliplaatide seas on „Te Deumi“ kõrval veel kolm ECMile salvestatud albumit: „Litany“ (1996), „In Principio“ (2009) ja „Adam's Lament“ (2012), mis tõi Tõnu Kaljustele Grammy auhinna. EFK on Kaljustega salvestanud veel autoriplaadid „Beatus“ (Virgin Classics, 1997) ja „Kanon pokajanen“ (ECM, 1998) ning oma teise peadirigendi Paul Hillieri käe all Harmonia Mundile „Arvo Pärt. A Tribute“ (2005) ja „Da pacem“ (2006), mis pälvis samuti Grammy.

Pärdi ja Kaljuste tihedas koostöös on mõlemad kollektiivid sammu ühte jalga helilooja uute teoste sünni ja esiettekannete rütmiga ning nüüdseks on EFK ja TKO repertuaari jõudnud pea kogu *tintinnabuli*-stiilis muusika, mis nendele koosseisudele on kirjutatud. Selline loominguline sünkroonsus nõuab interpreetidelt suurt tundlikkust, sest vahetult tuleb kaasa teha kõik helilooja otsingud ning stiililised muutused. Tagasi vaadates võib tõdeda, et nii EFK kui TKO on olnud Pärdile paindlikud ja mitmekülgsed partnerid, kes ei ole piirdunud mitte ainult teatud stiili või kätteõpitud värvipaletiga, vaid on tema helikeele peened muutused väga loomulikult omaks võtnud. Olenevalt teosest võivad need „Pärdi interpretid“ kõlada vägagi erinevalt.

Kontserdikava „Pühakud“ toob kuulaja ette valiku Arvo Pärdi teoseid, mida on inspireerinud pühad tekstid ja pühad inimesed. Mõned neist on pärit meile üsna lähedasest aegruumist – 20. sajandil elanud Athose püha Siluan ja püha Sofroni –, mõned aga kristliku kiriku algaegadest, nagu kõrbeisa Agathon või püha Nikolaus. Kuid kõik nad kannavad endas kiriku elavat traditsiooni, mille universaalne sõnum on ajatu.

Arvo Pärt: „Ma olen alati lasknud end juhtida tekstidest, mis on mulle saanud eriti lähedaseks ja kandnud mulle olemuslikku tähendust. See on juur, mis ulatub erilisel sügavale, aga tõstab mind kõrgemale – põhiliselt on siin tegemist sellesama viljaga, mis on tohtunud maailma sajandeid. Kui vaatleme kahe tuhande aastast ajavahemikku, siis mõistame, et inimene on väga vähe muutunud; seepärast ma pean pühi tekste alati väga aktuaalseks.“¹

Pühade tekstidega on ühel või teisel moel seotud valdav osa Pärdi muusikast, ometi tähendab see tema *tintinnabuli*-loomingu kontekstis midagi palju enam kui lihtsalt lauldud sõna. Tekstid avaldavad (või ka peidavad) end tema teostes väga erineval viisil: oma vaikne tähendusrikas roll võib neil olla koguni instrumentaalmuusikas. Helilooja aukartus Sõna ees ei väljendu mitte ainult teksti kui sõnumi valikus, vaid kogu tema loomeprotsess on allutatud ka selle keelele ja struktuurile: muusikalisi valikuid määravad sõnade pikkus, rõhk ja loomulik rütm, samuti kirjavahemärgid. Nii võib öelda, et palvesõnad „komponeerivad“ muusika.

Muusikateadlase Toomas Siitani sõnul näib sellises lähenemises peituvat Pärdi muusika üks peamisi saladusi: „Äärmuslikus askeesis on Sõna asetatud raami, mis näib välistavat igasuguse väljenduslikkuse, ent paradoksaalselt vallandab just see askees Sõna tõelise väe ja avab tema sügavusmõõtme. /- - -/ Oma teostes pole Pärt tekstide „tõlgitseja“, ta ei too neis esile isiklikku aspekti, vaid eeldab, et kogu sõnum sisaldub tekstis täiuslikult. Samuti on tekstides oma muusika, mis tuleb vaid esile tuua. Seega pole heliloojal tekstidele omalt poolt kuigipalju lisada – muusik vaid teenib ja teostab teksti, andes talle kõlalise eksistentsi.“²

KRISTINA KÕRVER

1 Arvo Pärt peegli. Koostanud Enzo Restagno. Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2005.

2 Toomas Siitan. Eessõna – In principio. The Word in Arvo Pärt's Music. Arvo Pärdi Keskus, 2015.

„Silouan's Song“ („Siluani laul“) alapealkirjaga „My soul yearns after the Lord ...“ („Mu hing igatseb Issanda järele ...“) on üks neid instrumentaalteoseid, mille muusika põhineb palvetekstil ja järgib selle sõnade rütmi. Teksti autor on Athosel elanud munk vaga Siluan (1866–1938), kelle lihtsad ja sügavad mõtted on Pärt sidunud taandatud kõlapildi ja sooja keelpillitämbri.

Vaga Siluani märkmed on raamatuna välja andnud tema õpilane, Essexi asuva Ristija Johannese kloostri asutaja püha Sofroni (1896–1993), kellega heliloojal on olnud ka isiklik lähedane kokkupuude. „Silouan's Song“ ongi pühendatud arhimandriit Sofronile ja tema kloostrivendadele.

Teose esiettekanne toimus 1991. aasta juulis Rättvikis Rootsis festivalil „Musik vid Siljan“, kus Arvo Pärt oli festivali helilooja. Eestis kõlas teos esimest korda 1993. aastal Tallinna Kammerorkestri ja Tõnu Kaljuste esituses.

Скучает душа моя о Господе, и слезно ищю Его. Как мне Тебя не искать? Ты прежде взыскал меня, и дал мне насладиться Духом Твоим Святым, и душа моя возлюбила Тебя.

Ты видишь, Господи, печаль мою и слезы... Если бы Ты не привлек меня Своею любовью, то не искал бы я Тебя так, как ищю, но Дух Твой дал мне познать Тебя, и радуется душа моя, что Ты мой Бог и Господь, и до слез скучаю я по Тебе.

Mu hing igatseb Issanda järele, ja pisarais otsin Teda. Kuidas ma saaks Sind mitte otsida? Sina otsisid mind enne üles ja lasid mul nautida Sinu Püha Vaimu, ja mu hing hakkas Sind armastama.

Sa näed, Issand, mu kurbust ja pisaraid ... Kui Sina poleks mind ligi tõmmanud oma armastusega, siis ei otsiks ma Sind nõnda, kui otsin, aga Sinu Vaim andis mulle Sind tunda, ja mu hing rõõmustab, et Sina oled mu Jumal ja Issand, ning pisarateni igatsen ma Sinu järele.

Püha Siluani palve raamatust „Staarets Siluan“ (koostanud arhimandriit Sofroni, 1991)

Tõlkinud isa Toomas Hirvoja

*

„Veni creator“ on loodud algsest segakoorile ja orelile ning valmis 2006. aastal Saksamaa piiskoppide konverentsi tellimusel. 2009. aastal pöördus Arvo Pärt selle materjali juurde tagasi ning tegi orelipartiist seade keelpilliiorkestrile. Uue versiooni Eesti esiettekande tegid 2010. aastal ansambel Vox Clamantis ja Nargenfestivali orkester, juhatas Tõnu Kaljuste.

Teose aluseks on kaks salmi ühest roomakatoliku tähtsamast palvetekstist, nelipühahümnist „Veni, creator Spiritus“ („Tule, Looja Vaim“). See on lühike, õhuline ja valgusküllane *tintinnabuli*-kompositsioon, mille lõpetab pidulik aamen-vormel.

*

„L'abbé Agathon“ on saanud inspiratsiooni Maladrerie Saint-Lazare'ist – ühest Euroopa vanimast pidalitõbiste ravilast, mille 12. sajandist pärit varem edaspidi asuvad Beauvais' linna lähedal. 4. sajandist tuntud legendi eremiit Agathonist leidis Pärt ühest raamatust kõrbeisade lugudega, mis jutustavad kristlike munkade elust Egiptuse kõrbes. Mõistulugu räägib kohtumisest pidalitõbisega, kes Agathoni alandliku meele oma nõudlikkusega korduvalt proovile paneb. Alles hiljem selgub, et abivajaja on Jumala saadetud ingel.

Arvo Pärt: „See teos sündis spontaanselt. Ma olin tellimust valesti mõistnud ja oletanud, et seda esitatakse pidalitõbistele, aga sain hiljem teada, et see oli mõeldud hoopis ühe ajaloolise leprosooriumi tarbeks. Sellele vaatamata leidis mu algne impulss – pöörduda sõnumiga otse pidalitõbiste poole – teoses oma koha. Teksti otsides meenus mulle peagi püha Agathon, keda seostatakse mitme legendiga leeprahaigetest. Neist üks tuntuim pajatab, et püha Agathoni armastus olnud nii suur, et ta oli valmis oma keha ühe pidalihaigega ära vahetama.“

Teost valitsevad kolm muusikalist pilti: pidalitõbist õlgadel kandev Agathon raskel sammul teel turule, pidalitõbise ja Agathoni kahekõne ning turumelu. Kooda toimib üllatava dramaturgilise pöördpunktina, ent võtab kogu Agathoni loo ka loogiliselt kokku.“

Esiettekanne toimus 2004. aasta mais Prantsusmaal Beauvais's Barbara Hendricksi ja teose tellija Beauvais' Tšellookteti esituses, kellele see on ka pühendatud. 2008. aastal valmis Tõnu Kõrvitsa seades versioon sopranile, aldile, naiskoorile ja keelpilliiorkestrile, mis kõlas esiettekandes Eesti Filharmoonia Kammerkoori, Tallinna Kammerorkestri ja Tõnu Kaljuste esituses. Täna esitab kontserdil esitab sopranisolist ka aldi ja naiskoori partiid.

*

Kooriteos „**O Holy Father Nicholas**“ („Oo, püha Nikolaus“) on värskem oopus Pärdi loomenimekirjas ning kõlab tänasel kontserdil Eesti esiettekandes. See on valminud Püha Nikolause kreeka õigeusu kiriku avamise puhul New Yorgi maailma kaubanduskeskuse alal – samas paigas varem seisnud kirik hävis täielikult 2001. aasta 11. septembri terrorirünnakus.

Arvo Pärt: „Püha Nikolause kiriku taasavamine *ground zero*! – nullpunktis –, kus pühakute ja ohvrite säilmed on tuhas üheks saanud, on väga eriline sündmus kogu kristlikule maailmale. Olen tänulik, et minu muusika saab olla osa sellest sündmusest.“

Teose tellisid Nektarios S. Antoniou, Schola Cantorumi koor ning Metropolitan muuseum. Esiettekande 31. oktoobril 2021 New Yorgis Metropolitan muuseumis töid kuulajateni Artefact Ensemble ja dirigent Benedict Sheehan.

Muusika aluseks on ingliskeelne palvetekst, mis pärineb õigeusu liturgiast püha Nikolaus Imetegija mälestuspüha pealaulust ning mida Pärt on kasutanud ka 1998. aastal loodud kooriteoses „Triodion“.

*

Püha Nikolause torparil põhineb ka Pärdi „**Alleluia-Tropus**“, mille loomiseks sai helilooja tõuke seoses festivaliga „Le Voci dell'Anima“. See toimub Itaalias Bari linnas, kus asuvad 4. sajandil elanud piiskopi püha Nikolause säilmed ning mis on üks suuremaid palverändurite sihtpunkte kogu maailmas.

Vokaalansamblile või segakoorile ja kaheksale tšellole loodud „Alleluia-Tropuse“ esiettekanne toimus Bari katedraalis 2008. aasta detsembris, esitajateks Vox Clamantis ja Cello8ctet Amsterdam. Teos on pühendatud ansamblile Vox Clamantis.

Arvo Pärt: „Ma olin püha Nikolause ingliskeelseid troope oma teoses „Triodion“ juba kasutanud. Ilmselt oli mu seekordne looming mõjutatud kirikuslaavi keelest, mille valisin kõigi tema eriliste seoste ja arhailiste vihjete tõttu. Paralleelsed kvindid, kvardid ja tertsid, aina uuesti tagasipöörduva refrääniga lihtne struktuur ja elementaarne vorm – kõik see peaks väljendama õnneliku kokkukuulumist möödunud aegade, Nikolause ajaga. Refrään – „Halleluuja“ ehk kiituslaul ise – annab trooparidele raami ning katkestab nende voogamise korduvalt, enne kui nad uuesti edasi lähevad. Refrään põhineb lihtsal, elementaarsel harmoonilisel järgnevusel: toonika (T), subdominant (S), dominant (D), mis näitab iga korduse erinevaid külgi nagu kuubil – TSDT, SDTS, DTSD, TSDT. „Halleluuja“ ringlev kordus mõjub meie ajataju summutava ajaajaturina, rõhutades nõndaviisi ajatuse tunnet.“ Tänaval kontserdil tuleb ettekandele versioon, mis valmis 2010. aastal segakoorile ja keelpilliorkestrile.

*

Arvo Pärdi viimaseid suurteoseid, 2010. aastal valminud „**Adam's Lament**“ („Aadama itk“) põhineb taas Athose vaga Siluani tekstil. See pärineb raamatust „Staarets Siluan“, mille väljaandjale, Siluani vaimsele õpilasele pühale Sofronile on Pärt oma heliteose pühendanud.

Arvo Pärt: „Athose mäe pühamehe Siluani jaoks on Aadama nimi justkui kollektiivne mõiste, mis võib tähendada ajast, eposhist, ühiskondlikust seisundist ja usutunnistusest sõltumata nii tervet inimkonda kui ka üksikinimest. Ent kes on see pagendatud Adam? Võiksime öelda, et ta on meie kõik, kes me tema pärandit kanname. Ja see „kogu-Adam“ on maamunal kannatanud ja kurtnud tuhandeid aastaid. Meie esiisana nägi Adam inimtragöödiat ette ja koges seda isikliku süüna. Ta on kannatanud kõikide inimkonna kataklüsmide pärast, lootusetuse viimse meelegaheiteni.“

Vaga Siluani kirjutised on heliloojat inspireerinud juba aastakümneid. Tema tekstide läbiv temaatika – armastus ja alandlikkus – on mõjutanud Arvo Pärdi enda maailmatunnetust ning võib öelda, et teosest, mille ideed on helilooja endas kandnud juba 1980ndate aastate lõpust, on kujunenud tema loominguga üks peateos.

Vokaalpartiist suurema osa hõlmab Siluani kui jutustaja tekst, mis on antud peamiselt segakoori kanda. See raamib teose keskmes olevat Aadama monoloogi – kahetsuslaulu meeshäälte esituses. Nagu paljudel Pärdi teostel, on ka siin teksti struktuur dikteerinud muusika kulgu kuni pisima detailini. Kirjavahemärgid, silpide arv ja sõnarõhud on selles *tintinnabuli*-tehnikas loodud teoses väga olulised.

On märgiline, et teose esiettekanne toimus Türgis – judaismi, kristluse ja islami ristumispaigas. Sündmus leidis aset teose tellinud Euroopa kultuuripealinnade Istanbul 2010 ja Tallinn 2011 koostöös 7. juunil 2010 Istanbulis Hagia Irene kirik-kontserdisaalis. Ettekandel osalesid Eesti Filharmoonia Kammerkoor, ansambel Vox Clamantis ning Borusani Filharmoonia Sümfooniaorkestri kammerkoosseis. Dirigeeris Tõnu Kaljuste, kes 2014. aastal võitis teose esmasalvestusega CD „Adam's Lament“ (ECM) eest Grammy-ahinna parima koorimuusika esituse kategoorias.

Teoste tutvustustekstid

ARVO PÄRDI KESKUS

Veni creator

Veni, creator Spiritus
mentes tuorum visita,
imple superna gratia,
quae tu creasti pectora.

Accende lumen sensibus,
infunde amorem cordibus,
infirmi nostri corporis,
virtute firmans perpeti.

Amen

Tule, Looja Vaim, ja kinnita
igaüht meist oma armuga,
kõiki oma lapsi külasta,
kogu loodut heldelt õnnista.

Tunnetust ja vaistu valgusta,
armastust me hinge külva Sa,
laiskusega aita võidelda,
voorusi ja tõde uskuda.

Aamen

Gregoriaani hümn „Veni, creator Spiritus“ (1. ja 4. salm)
Tõlkinud isa Rein Õunapuu

L'abbé Agathon

L'abbé Agathon, se rendant un jour dans la ville pour vendre de menus objets, trouva le long de la route un lépreux qui lui demanda: "Où vas-tu?"

L'abbé Agathon lui dit: "A la ville vendre des objets."

Le lépreux lui dit: "Par charité, porte-moi là-bas." L'ayant pris, le vieillard le porta à la ville.

L'autre lui dit alors: "Dépose-moi à l'endroit où tu vends tes objets." Et l'abbé Agathon fit ainsi. Quand il eut vendu un objet, le lépreux lui demanda: "Combien l'as-tu vendu?"

"Tant."

"Achète-moi un gâteau." Il l'acheta.

Quand il eut vendu un autre objet, l'autre lui dit: "Et celui-ci, combien l'as-tu vendu?"

"Tant."

"Achète-moi telle chose." Le vieillard l'acheta encore. Quand il eut vendu tous ses objets et qu'il voulut partir, le lépreux lui dit: "Tu t'en vas?"

"Oui."

"Je t'en prie, par charité, reporte-moi à l'endroit où tu m'as trouvé." L'abbé Agathon prit le lépreux et le reporta à cet endroit. Celui-ci lui dit alors: "Béni es-tu, Agathon, par le Seigneur du ciel et de la terre."

Agathon leva les yeux mais il ne vit plus personne, car le lépreux était un ange du Seigneur venu le mettre à l'épreuve.

Ühel päeval oli isa Agathonil asja linna, et mõningaid asju müüa. Tee ääres kohtas ta üht pidalitõbist, kes temalt küsis: „Kuhu sa lähed?”

Isa Agathon vastas: „Linna, et asju müüa.”

Leeprahaige ütles: „Palun võta mind kaasa.” Agathon tõstis ta endale kukile ja kandis linna.

Nüüd ütles haige: „Pane mind seal maha, kus oma asju müüd.” Ja isa Agathon tegi seda. Kui ta natuke oli müünud, küsis pidalitõbine:

„Kui palju sa oled saanud?”

„Natuke.”

„Osta mulle pala leiba.” Agathon ostis.

Kui ta järgmise asja oli müünud, küsis pidalitõbine: „Kui palju sa said?”

„Natuke.”

„Osta mulle veel pala leiba.” Agathon ostis talle veel leiba.

Kui kõik asjad olid müüdnud ja ta minema tahtis hakata, ütles pidalitõbine: „Kas hakkad juba minema?”

„Jah.”

„Palun sind alandlikult, vii mind jälle tagasi sinna, kust mu leidsid.” Agathon võttis haige selga ja kandis ta samasse paika tagasi.

Nüüd ütles leepprahaige talle: „Ole sa õnnistatud, Agathon, taevase ja maise Jumala nimel.”

Agathon tõstis oma silmad, aga seal polnud enam kedagi, sest pidalitõbine oli olnud Issanda ingel, kes oli teda tulnud proovile panema.

Varakristlik legend, eremiit Agathonilugu kõrbeisade ütluste kogumikust
Tõlge Eesti Filharmoonia Kammerkoor

O Holy Father Nicholas

In the name of the Father, and of the Son,
and the Holy Spirit. Amen.

A rule of faith and a model of meekness,
a teacher of abstinence hath the reality
shewn thee unto thy flock; therewithal
hast thou acquired: by humility –
greatness, by poverty – riches; O Father
hierarch Nicholas, intercede before Christ
the God that our souls may be saved.

O Holy Saint Nicholas, pray unto God for us.
Pray unto God for us.

CODA

Glory to the Father, and to the Son, and
to the Holy Spirit, both now, and ever and
unto ages of ages.
Amen.

Isa, Poja ja Püha Vaimu nimel.
Aamen.

Su tõsised eluviisid näitasid sind su karjale
usu märgiks, alandlikkuse eeskujuks,
kasinuse õpetajaks. Sellepärast said sa
oma alandlikkuse eest suuruse, vaesuse
eest rikkuse, püha isa piiskop Nikolaus,
palu Kristust Jumalat, et meie hinged
lunastatud saaksid.

Püha Nikolaus, palu Jumalat meie eest.
Palu Jumalat meie eest.

KOODA

Au olgu Isale, Pojale ja Pühale Vaimule
nüüd, ikka ja igavesti.
Aamen.

Eestikeelne tõlge „Õigeusu palveraamatust“ (EAÕK kirjastus, 2007)

Alleluia-Tropus

Правило веры и образ кротости,
воздержания учителя
яви ты стаду твоему,
яже вещи истина:
сего ради стяжал еси смирением
высокая,
нищетою богатая,
Отче священноначальниче
Николае
моли Христа Бога
спастися душам нашим.

Su tõsised eluviisid
näitasid sind su karjale usu märgiks,
alandlikkuse eeskujuks,
kasinuse õpetajaks.
Sellepärast said sa oma
alandlikkuse eest suuruse,
vaesuse eest rikkuse,
püha isa piiskop Nikolaus,
palu Kristust Jumalat,
et meie hinged lunastatud saaks.

Õigeusu liturgiline pealaul: 6. detsembri tropaar pühale Nikolausele
Eestikeelne tõlge „Õigeusu palveraamatust“ (EAÕK kirjastus, 2007)

Adam's Lament

Адам, отец вселенной, в раю знал сладость любви Божией, и потому, когда был изгнан из рая за грех и лишился любви Божией, горько страдал и с великим стоном рыдал на всю пустыню. Душа его терзалась от мысли: «Любимого Бога я оскорбил». Не так жалел он о рае и красоте его, как о том, что лишился любви Божией, которая ненасытно каждую минуту влечет душу к Богу.

Так, всякая душа, познавшая Бога Духом Святым, но потом потерявшая благодать, испытывает Адамово мучение. Больно душе, и сильно жалеет она, когда оскорбит любимого Господа.

Скучал Адам на земле и горько рыдал, и земля была ему не мила. Он тосковал о Боге и говорил:

«Скучает душа моя о Господе, и слезно ищю Его. Как мне Его не искать? Когда я был с Ним, душа моя была весела и покойна, и враг не имел ко мне доступа; а теперь злой дух взял власть надо мною, и колеблет, и томит душу мою, и потому скучает душа моя о Господе даже до смерти, и рвется дух мой к Богу, и ничто на земле не веселит меня, и ничем не хочет душа моя утешиться, но снова хочет видеть Его и насытиться Им, не могу забыть Его ни на минуту, и томится душа моя по Нему, и от множества скорби стоном плачу я: «Помилуй мя, Боже, падшее создание Твое».

Так рыдал Адам, и слезы лились по лицу его на грудь и землю, и вся пустыня слушала стоны его; звери и птицы замолкали в печали; а Адам рыдал, ибо за грех его все потеряли мир и любовь.

Adam, kogu ilmamaa isa, tundis paradiisist Jumala armastuse magusust, ja seepärast, kui ta oli patu pärast paradiisist välja aetud ning Jumala armastusest ilma jäetud, kannatas kibedasti ja halas suure oigamisega kogu kõrve kuuldes. Ta hing piinles mõtte käes: „Ma solvasin armsamat Jumalat.“ Ta ei kahetsenud nõnda mitte paradiisi ja selle ilu pärast, vaid seepärast, et kaotas Jumala armastuse, mis tõmbab hinge iga minut täitmatult Jumala poole.

Nõnda iga hing, kes on Püha Vaimu läbi tunnetanud Jumalat, aga hiljem kaotanud armu, kogeb Aadama piinasid. Hingel on valus, ja ta kahetseb kõvasti, kui on solvanud armsamat Issandat.

Adam kurvastas maa peal, ja halas kibedasti, ja maa ei olnud talle armas. Ta igatses Jumala järele ja ütles:

„Mu hing igatseb Jumala järele ja pisarais otsin Teda. Kuidas ma saaks Teda mitte otsida? Kui ma olin koos Temaga, oli mu hing rõõmus ja rahu, ja vaenlane ei pääsenud mulle ligi; aga nüüd on kuri vaim mu üle võimust võtnud, ja kõigutab ja piinab mu hinge, ja seepärast igatseb mu hing surmani Issanda järele ja mu vaim kipub Jumala poole, ja miski maa peal ei rõõmusta mind, ja mu hing ei taha milleski leida lohutust, vaid tahab jälle näha Teda ning täis saada Temast. Ma ei suuda Teda unustada minutikski, ja mu hing vaevleb Tema järele, ja suure viletsuse pärast nutan ma oigamisega: Heida armu, oh Jumal, minu, Su langenud loodu peale.“

Nõnda halas Aadam, ja pisarad voolasid mööda ta palgeid rinna peale ja sealt maha, ja kogu kõrb kuulis tema oigamist; loomad ja linnud jäid kurvastusest vait; aga Aadam halas, sest tema patu pärast

Велика была скорбь Адама по изгнанию из рая, но когда он увидел сына своего Авеля, убитого братом Каином, то еще большею стала скорбь его, и он мучился душою, и рыдал, и думал: «От меня произойдут и размножатся народы, и все будут страдать, и жить во вражде, и убивать друг друга».

И эта скорбь его была велика, как море, и понять ее может только тот, чья душа познала Господа и как много Он нас любит.

И я потерял благодать и вместе с Адамом зову: «Милостив буди мне, Господи. Даруй мне духа смирения и любви».

Athose vaga Siluani „Aadama itk“
Tõlkinud isa Toomas Hirvoja

kaotasid kõik rahu ja armastuse.

Suur oli Aadama vaev pärast paradiisist välja ajamist, aga kui ta nägi oma poega Aabelit Kaini poolt tapetuna, siis muutus tema vaev veel suuremaks, ja ta piinles hinges, ja halas, ja mõtles: „Minust sünnivad ja paljunevad rahvad ning kõik hakkavad kannatama ja elama vaenujalal ja hakkavad teineteist tapma.“ Ja see tema vaev oli suur nagu meri ja seda suudab mõista vaid see, kelle hing on tunnetanud Issandat ja kui palju Ta meid armastab.

Mina kaotasin Jumala armu ja hüüan koos Aadamaga: „Oh Issand, ole mulle armuline. Kingi mulle alandlikkuse ja armastuse vaimu.“

EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR

FOTO: KAUPU KIKKAS

Eesti Filharmoonia Kammerkoor on kujunenud üheks tuntumaks Eesti muusikakollektiiviks maailmas. 1981. aastal Tõnu Kaljuste loodud koori ees on peadirigentidena seisnud veel Briti dirigent Paul Hillier (2001–2007), hollandlane Daniel Reuss (2008–2013) ning läti dirigent Kaspars Putniņš (2014–2021). Alates 2021. aasta augustist on koori kunstiline juht taas Tõnu Kaljuste.

Koori repertuaar ulatub barokkmusikast kuni 21. sajandi teosteni, kus eriline koht on Arvo Pärdi, Veljo Tormise, Tõnu Kõrvitsa, Galina Grigorjeva, Ülo Kriguli ja teiste Eesti heliloojate loomingul. Aastakümneid on koor tegutsenud rahvusvahelises muusikaelus koos mainekate dirigentide ja orkestritega, esinemispaikadeks Viini Kontserdimaja, Sydney Ooperimaja, Londoni Royal Albert Hall, New Yorgi Carnegie Hall, Los Angelese Walt Disney Kontserdimaja, Zürichi Tonhalle jpt. Külalisdirigentidena on koori ees seisnud sellised maailmanimed, nagu Claudio Abbado, Helmuth Rilling, Eric Ericson, Neeme Järvi, Marc Minkowski, Gustavo Dudamel, Peter Phillips, Richard Tognetti jpt.

Stabiilset kõrgtaset näitavad ka koori ligi 80 salvestist, mida on 16 korral Grammyle esitatud ning kahel korral hinnatuima plaadiauhinna võitnud. Koori plaadistusi ehivad ka teised prestiižikad auhinnad, sh Gramophone'i auhind, Diapason d'Or, Preis der Deutschen Schallplattenkritik, Danish Music Award, Choc de l'Année Classica jne. Viimati pälvis tunnustuse Kaspars Putniņši juhatusel salvestatud album „Schnittke: Choir Concerto; Three Sacred Hymns; Pärt: Seven Magnificat–Antiphons“, mis esitati Grammy auhinna nominendiks parima kooriesituse kategoorias ning pälvis auhinna „Diapason d'Or de l'Année“. 2020. aastal valis BBC muusikaajakiri Classical Music Eesti Filharmoonia Kammerkoori kümne parima koori hulka maailmas.

EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR Koormeister Lodewijk van der Ree

Sopran

Kristine Muldma
Hele-Mall Leego
Annika Lõhmus
Mariliis Tiiter
Triin Sakernaa
Maria Valdmaa
Yena Choi

Alt

Marianne Pärna
Karin Salumäe
Maarja Helstein
Anna Dõtõna
Ave Hännikäinen
Cätly Talvik

Tenor

Kaido Janke
Toomas Tohter
Raul Mikson
Lodewijk van der Ree
Sander Sock
Danila Frantou
Miguel Gonçalves Silva

Bass

Aarne Talvik
Rainer Vilu
Henry Tiisma
Andre Tõnnis
Olari Viikholm
Gert-Heiko Kütaru
Kristjan-Jaanek Mölder

TALLINNA KAMMERORKESTER

FOTO: RENE JAKOBSON

Tallinna Kammerorkestri (TKO) asutas 1993. aastal dirigent Tõnu Kaljuste. Ligi kolme aastakümne jooksul on orkestrist kujunenud üks Eesti esinduskollektiive, kes on oodatud esineja kontserdilavadel nii Euroopas kui ka mujal maailmas.

TKO on äratanud tahelepanu oma kunstiliselt terviklike kavade, stiilitundliku musitseerimise ja kõrgetasemelise interpretatsioonikunstiga. Orkestri mitmekülgses repertuaaris on esindatud nii baroki-, klassitsismi- kui romantismiajastu muusika; oluliseks osaks on 20. ja 21. sajandi heliloojate looming, sealhulgas vähemtuntud teosed ja uudisteoste esiettekanded. TKO hinnatud keelpillimängijad astuvad regulaarselt üles ka solistide ja kammermuusikutena. Tallinna Kammerorkestri kauaaegne koostööpartner on olnud Eesti Filharmoonia Kammerkoor – ühised esinemised ja salvestused on toonud mõlemale kollektiivile rahvusvahelist tuntuust ja tunnustust. 1993. aastal salvestati nimekale plaadifirmale ECM Tõnu Kaljuste käe all Arvo Pärdi autoriplaat „Te Deum“, mis pälvis kõrgeid hinnanguid maailma juhtivatelt muusikakriitikutelt ning püsis kuid plaadiedetabelite esikümnes. ECMi märgi alt on ilmunud veel Pärdi autoriplaadid „Litany“, „In Principio“ ja „Adam’s Lament“, samuti Erkki-Sven Tüüri „Crystallisatio“ ning Heino Elleri „Neenia“. Orkester on salvestanud ka firmadele Warner Music / Finlandia Records, Carus Verlag, Ondine, Alba jt.

Esimese peadirigendi Tõnu Kaljuste käe all tegutses orkester aastatel 1993–1995 ning 1996–2001. Olulise jälje TKO arengusse on jätnud Juha Kangas, kes oli 1995–1996 peadirigent ning 2001–2003 kunstiline nõustaja. Järgnenud kümnel hooajal kureeris orkestri tegevust Tallinna Filharmoonia kunstiline juht Eri Klas, 2013–2019 oli peadirigendiks Risto Joost. Alates 2019. aasta septembrist on TKO peadirigent taas orkestri looja Tõnu Kaljuste.

TALLINNA KAMMERORKESTER Kontsertmeister Harry Traksmann

I viiul

Harry Traksmann
Olga Voronova
Helen Västrik
Yana Mägila
Katrin Matveus

II viiul

Elo Tepp
Mari Targo
Peeter Margus
Anete Ainsaar
Eva-Maria Sumera

Viola

Laur Eensalu
Joosep Ahun
Helen Kedik
Mart Kuusma

Tšello

Leho Karin
Siluan Hirvoja
Brendan Tarm
Johannes Sarapuu

Kontrabass

Andres Kungla
Jüri Lepp

MARIA LISTRA

FOTO: RASMUS KULL

Maria Listra (sopran) on vokaalartist, kes oma loominguilises karjääris kombineerib muusikateatri ja kultuuri erinevaid väljendusvorme – kammermuusikast ooperini, vanamuusikast nüüdisteosteni.

Maria lõpetas 2008. aastal Londonis Chigwell Schooli ja 2011. aastal Londoni Ülikooli Royal Holloway kolledži (bakalaureusekraad draama- ja teatriõppe erialal).

Maria on laulnud kontserdisarjades üle Eesti suuremates kontserdisaalides, osalenud ooperi- ja muusikaliprojektides, laulnud mitmekülgset kammermuusika repertuaari ning oratooriume.

Aastast 2013 on Maria aktiivne külalissolist teatris Vanemuine. Rollide hulgas on Zerlina (W. A. Mozarti „Don Giovanni“), Franziska Cagliari (J. Straussi „Viini veri“), Preili Silberklang (W. A. Mozarti „Teatridirektor“), Christine (A. L. Webberi „Ooperifantoom“), Johanna (S. Sondheimi „Sweeney Todd“), Cosette (C-M. Schönbergi „Hüljatud“), Naine (M-M. Lille „Tulleminek“).

Aastast 2022 osaleb Maria Listra Rahvusooper Estonia W. A. Mozarti ooperis „Võluflööt“ Esimese Daami rollis.

Samuti on ta andnud meistriklasse, loenguid, seminare ja ka individuaaltunde erinevatel kultuuri- ning interpretatsiooniteemadel.

TÕNU KALJUSTE

FOTO: KAUPU KIKKAS

Tõnu Kaljuste on rahvusvaheliselt hinnatud nii koori- kui ka orkestridirigendina. Ajalukku minev saavutus on 2014 Grammy-võit parima kooriesituse kategoorias Arvo Pärdi teose „Aadama itk“ eest. Tema salvestisi on korduvalt esitatud Grammy plaadiauhindade nominendiks.

Kaljuste on teinud koostööd plaadistusstuudiodega ECM Records, Virgin Classic, BIS ja Caprice Records. Kaljuste plaadid on võitnud ka mitmeid teisi auhindu: Cannes Classical Award (1999), Diapason d'Or (2000), Edison Prize (2000), Classic Brit Award (2003).

Aastatel 2010–2020 oli ta Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia professor ja dirigeerimisosakonna juhataja. Kaljuste on Eesti Filharmoonia Kammerkoori asutaja (1981) ning alates 2021. aasta augustist, pärast 20-aastast vahet, taas Eesti Filharmoonia Kammerkoori peadirigent ja kunstiline juht. Ta on Tallinna Kammerorkestri asutaja (1993) ning alates 2019. aasta sügisest taas Tallinna Kammerorkestri peadirigent ja kunstiline juht. Kaljuste on olnud ka Rootsia Raadio koori ja Madalmaade kammerkoori peadirigent. Alates 2004. aastast on Kaljuste tema enda asutatud projektiteatri Nargen Opera kunstiline juht. Kaljuste eestvedamisel on 2006. aastast toimunud Nargenfestival.

**Kontserdi korraldajad Eesti Filharmoonia Kammerkoor
ja Tallinna Filharmoonia.**

EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR

Kunstiline juht ja peadirigent TÖNU KALJUSTE

Juhatuselise liige ESPER LINNAMÄGI

Produtsent TIUU VALPER

Kommunikatsioonijuht-toimetaja ANNELI IVASTE

Partnerlussuhete juht ANNIKA KUUDA

Noodikoguhoidja MAI SIMSON

Kostümeerija SIRJE LAAN

Büroojuht PILLE TAMM

Raamatupidaja MARI-LIIS NÕMMISTE, Grant Thornton Baltic OÜ

Graafiline disain MARTIN PEDANIK, Labor

www.epcc.ee

TALLINNA FILHARMOONIA

Kunstiline juht ja Tallinna Kammerorkestri peadirigent TÖNU KALJUSTE

Direktor MARGIT TOHVER-AINTS

Tallinna Kammerorkestri tegevprodutsent KAIDO KELDER

Projektijuht JANNE JAKOBSON

Kommunikatsioon ja turundus KRISTA MUST, CORPORE

Noodikoguhoidja JÜRI LEPP

Partnerlussuhted KATRIN AUNPU

Finantsjuht KAI PÄRTMA

Haldusjuht LIINA KASK

Toimetaja ANNA-SOPHIA SEVAGIN

Kliendiürituste projektijuht LILIAN SARAPUU

Juhiabi-personalispetsialist LILLI ORAV

Piletimüüja ESTA KLAAR

Administraatorid ÕIE MANNOV, RINA HOLM

Tehniline juht IVAR RUHNO

Lavatehnik HENDRIK PÖLLUSTE

www.filharmoonia.ee

EXMET
GROUP

METALL PANEB HELID KÕLAMA

Tallinna Kammerorkestri ja
Eesti Filharmonia Kammerkoori
ühiskontsertide peatoetaja
hooajal 2021/2022 on Exmet Grupp

KULTUURIMINISTEERIUM

Nordnet - Eesti suurim külmalogistika ekspert

NORDNET.EE

EESTI
FILHARMOONIA
KAMMERKOOR

TALLINNA FILHARMOONIA
TALLINN PHILHARMONIC SOCIETY

TALLINNA KAMMERORKESTER
TALLINN CHAMBER ORCHESTRA

WWW.EPCC.EE
WWW.FILHARMONIA.EE